

2. God ziet er niet uit

DOELSTELLINGEN

- De kinderen leren dat de naam van God in het jodendom niet wordt uitgesproken, omdat God niet in een naam te vangen is.
- De kinderen leren dat God echter wel vele 'namen' heeft gekregen, zowel in het Oude als het Nieuwe Testament, die allemaal iets zeggen over wie God wil zijn voor mensen.
- De kinderen vormen zich een mening over enkele Bijbelse en traditionele namen van God en kunnen aangeven welke van deze aanduidingen voor God hen aanspreekt.
- De kinderen kunnen een gesprek met hun ouders of verzorgers voeren over de manier waarop zij God het liefste aanspreken.

(THEOLOGISCHE) ACHTERGRONDINFORMATIE

Deze bijeenkomst gaat over de 'namen' waarmee God wordt aangeduid en over de beelden die er van Hem zijn. De kinderen worden gestimuleerd zich een mening te vormen over de verschillende namen, en kiezen zelf een naam die hen het meeste aanspreekt of die zij juist vinden als aanspreektitel voor God.

De kinderen verzamelen eerst namen van God, tijdens een kerkdienst of al bladerend door het *Liedboek voor de kerken* en/of door kinderliedbundels. Deze concrete start maakt de kinderen duidelijk dat er allerlei verschillende namen van God worden gebruikt om God te aan te spreken, ook vandaag de dag in hun eigen omgeving. Daarna delen de kinderen hun voorkeur voor een naam van God met elkaar. Ook leren ze dat het wenselijk is om heel voorzichtig met de naam van God om te gaan en zeker geen echte beelden van Hem te maken.

God geeft zichzelf in Exodus 3: 13 - 15 de naam JHWH (Hebreeuws voor 'IK ZAL ER ZIJN'). God geeft zichzelf die naam als Mozes Hem bij de brandende braamstruik vraagt hoe hij moet aangeven door wie hij naar de farao wordt gezonden. Het hele verhaal is te lezen in Exodus 2: 23 - 3: 22. Deze naam lijkt in eerste instantie misschien nogal vaag. De vertaling is afgeleid van het Hebreeuwse werkwoord voor 'zijn'. Gods 'zijn' wordt door hemzelf in Exodus 3: 15 verbonden met Zijn aanwezigheid in het leven van Abraham, Isaak en Jakob, de aartsvaders van het joodse volk. Met andere woorden: Gods 'zijn', wie Hij is, zweeft niet ergens boven de geschiedenis, maar is concreet verbonden met de levens van mensen. God *doet* Zijn naam, zou je kunnen zeggen. Bijbelvertalers hebben het Hebreeuwse 'JHWH' daarom ook wel vertaald met 'Ik ben er voor jou'. Dit drukt uit: God is verbonden met en daadwerkelijk betrokken bij alle mensen, al Zijn schepselen.

In de traditie van het jodendom wordt zeer voorzichtig omgegaan met het uitspreken van Gods naam. Zo achter elkaar geplaatst zijn de letters JHWH hoe dan ook onuitspreekbaar. Later zijn er tussen deze letters wel klinkers geplaatst. Men bleef echter voorkeur geven aan het niet uitspreken van de naam. Daarvoor in de plaats las men *Adonai* ('Heer'). In de achttiende eeuw kwam in joodse kringen de aanduiding 'Eeuwige' in zwang. Joden zeggen daarnaast ook wel *Hasjem* ('de Naam').

De voorzichtige omgang met de naam van God in de joodse traditie en het zogenoemde 'beeldverbod' in Exodus 20 en Deuteronomium 5 horen logisch bij elkaar. Het beeldverbod maakt onderdeel uit van de Tien Woorden. Het is niet zozeer een verbod als wel een gebod om God als enige god te vereren. De joodse traditie neemt daarmee duidelijk afstand van het gebruikelijke veelgodendom van de omliggende volken van het oude Israël. Daarmee nam men ook afstand van de gewoonte om te veel van zelf opgerichte beelden te verwachten. God kon en mocht in geen enkel beeld worden gevangen, maar moest vooral worden herkend in en geëerd om wat Hij daadwerkelijk deed voor mensen. Daarin werd (en wordt) de onzichtbare God van Israël zichtbaar, niet in een zelfgesneden beeld.

Ondanks de voorzichtige omgang met de naam van God en het beeldverbod, heeft God toch veel verschillende namen gekregen, zowel in het Oude als in het Nieuwe Testament en ook in de loop van de latere geschiedenis. In dit materiaal worden de volgende namen gebruikt:

- ‘Heer’ (de Nederlandse vertaling van het Hebreeuwse *Adonai*)
- ‘Z hij’ (uit de feministische traditie, om het masculiene karakter van God te relativëren)
- ‘Eeuwige’ (een veelgebruikte aanspreektitel voor God in de joodse traditie)
- ‘Enige’
- ‘Vader’ (een veelvuldig door Jezus gebruikte aanspreektitel voor God, onder andere in het Onzevader; de aanduiding voor God als eerste persoon in de drie-eenheid)
- ‘HEER van de hemelse machten’ (zie onder andere Zacharia 8)
- ‘Mijn rots’
- ‘Koning’
- ‘Herder (van Israël)’ (zie onder andere Psalmen 23)
- ‘Schepper’
- ‘Almachtige’

En er zijn nog veel meer namen waarmee God wordt aangeduid. Deze namen zijn de uitdrukking van de noodzaak voor mensen om toch iets te zeggen over de betekenis van God voor mens en wereld. Al deze namen vallen niet samen met wie God is, maar ze geven stuk voor stuk wel iets van Hem prijs.

VOORBEREIDING

Persoonlijke voorbereiding

Neem de achtergrondinformatie bij dit programma goed door. Daarnaast is het wenselijk om je persoonlijk voor te bereiden op deze bijeenkomst. Zo word je zelf ook ‘materiaal’ voor de bijeenkomst met de kinderen. Hiervoor kun je de volgende vragen gebruiken:

- Wat is je vroegste herinnering aan God? Welke (al dan niet zelfgekozen) ‘naam’ van God verbind je daaraan? Wat komt er het eerst in je op?
- Op werkblad 2.3 vind je een overzicht van een aantal namen van God (zowel Bijbels als niet-Bijbels). Kies er twee uit die jou aanspreken en twee die je niet aanspreken. Waarom kies je juist deze namen?
- Als je God aanspreekt in gebed, hoe doe je dat dan? Waarom doe je het zo?
- Wat betekent de naam van God in Exodus 3: 14 (‘IK ZAL ER ZIJN’) voor je?
- Hoe zou jij de kinderen willen laten delen in de wijze waarop je zelf God aanspreekt (al dan niet met een bepaalde naam)?

Praktische voorbereiding

Geef de kinderen zo mogelijk een kopie van werkblad 2.1 mee vóór de bijeenkomst. Vergeet niet om werkblad 2.1 eerst los te knippen van werkblad 2.2. Vraag hun dan om het werkblad mee te nemen en in te vullen als ze met hun ouders of verzorgers naar een kerkdienst gaan. Op het werkblad kunnen zij tijdens of na de kerkdienst invullen welke namen van God worden gebruikt. De opdracht staat op het werkblad. Het ingevulde werkblad zal besproken worden tijdens de bijeenkomst, dus geef duidelijk aan dat de kinderen het dan weer moeten meebrengen.

De bovenstaande opdracht veronderstelt dat de kinderen een hele kerkdienst bijwonen en dus een keer niet naar de kindernevendienst gaan. Als je dat onwenselijk vindt, is het ook mogelijk om het werkblad gewoon te laten invullen tijdens het programma (zie *Verkenning*).

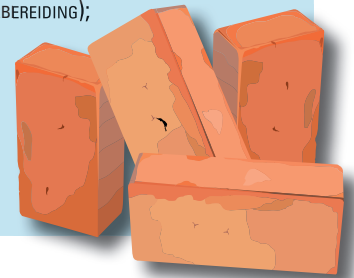
BENODIGDHEDEN

Vooraf

Hieronder vind je een opsomming van alles wat je nodig hebt voor deze bijeenkomst. Zorg ervoor dat je ruim voor het begin van de bijeenkomst klaar bent met alle voorbereidingen. Zo heb je alle tijd om aandacht te besteden aan de kinderen wanneer zij binnenkomen.

Benodigheden

- Een grote kaars en iets om deze mee aan te steken;
- Een waxinelichtje voor alle kinderen;
- Voor ieder kind een pen en twee stukjes papier (A6-formaat);
- Kopieën van werkblad 2.1 voor alle kinderen (mogelijk van tevoren losgeknipt en meegegeven, zie VOORBEREIDING);
- Kopieën van werkblad 2.2 voor alle kinderen;
- Een kopie van werkblad 2.3 (in kaartjes geknipt);
- Een exemplaar van het *Liedboek voor de kerken* en/of een kinderliedbundel voor alle kinderen;
- Een bijbel (NBV);
- Tekenpapier en kleurmateriaal: potloden, stiften, (vinger)verf en kwasten;
- Zo mogelijk een kort, zelfgeschreven gebed rondom een van de namen van God.

PROGRAMMA

5 minuten

Opening

Heet de kinderen van harte welkom. Vraag hun om in een kring om tafel te komen zitten. Zet de grote kaars op tafel. Geef ieder kind een waxinelichtje, een stukje papier en een pen. Laat de kinderen het woord 'God' op het papier schrijven en het bij de grotere kaars leggen. Doe dit zelf ook.

Steek nu de grote kaars aan. Vraag de kinderen om hun waxinelichtjes daaraan aan te steken en laat hen de lichtjes op hun papiertjes zetten. Spreek daarna het volgende korte gebed uit:

God,

dank U dat U altijd bij ons wilt zijn,
ook vanmiddag/vanavond.

Wilt U in ons leven als het waxinelichtje zijn,
een beetje licht en een beetje warmte;
of een beetje meer, als wij dat nodig hebben.

Amen.

Laat de kinderen hun waxinelichtjes voorzichtig uitblazen. Laat de grote kaars zo mogelijk branden en zet deze op een veilige plaats.

5-15 minuten

Verkenning

Als je werkblad 2.1 van tevoren aan de kinderen had meegegeven (zie VOORBEREIDING), vraag hun dan om het ingevulde werkblad er even bij te pakken. Had je werkblad 2.1 niet van tevoren uitgedeeld, doe dat dan nu en laat het ter plekke invullen door de kinderen. Geef hun daarvoor een exemplaar van het *Liedboek voor de kerken* en/of een kinderliedbundel en laat hen zoeken naar de verschillende namen van God die daar in staan.

Eventueel kun je van tevoren een aantal Psalmen, Gezangen en/of kinderliederen selecteren, bijvoorbeeld: Psalm 5 ('Koning'), Psalm 23 ('Herder'), Psalm 28 ('Rots'), Psalm 59 ('Sterkte', 'Burcht', 'Schild'), Psalm 88 ('Heil', 'Helper'), Psalm 145 ('Koning van 't heelal'), Gezang 13 ('Almachtige', 'Herder', 'Geleide'), Gezang 20 ('Israëls vaste rots', 'Trouwe', 'Licht voor de blinden', 'Steun en staf'), Gezang 149 ('Licht uit licht'), Gezang 158 ('Schepper van alle dingen', 'Vaderlijke kracht'), Gezang 408 ('Algoede'), Gezang 439 ('Koning van het licht'), Gezang 481 ('Vader van ons leven').

Ga met de kinderen in gesprek over wat zij hebben opgeschreven. Leg uit wat hier eigenlijk met 'namen' wordt bedoeld: andere woorden voor God, die iets over God zeggen. Geef daarbij het volgende voorbeeld: als je vader of je moeder 'lieve schat' tegen je zegt, dan is dat natuurlijk geen naam zoals 'Tom' of 'Marlies'; maar dat zegt wel iets over hoe je vader of je moeder tegen je aankijkt. Dat soort 'namen' heeft God ook gekregen. Hoeveel verschillende namen kunnen de kinderen noemen? Wat vinden zij van deze namen? Houd het kort: het gaat hier slechts om een eerste kennismaking met het thema.

20 minuten

Verdieping

Deel kopieën van werkblad 2.2 uit. Op dit werkblad staan de Hebreeuwse letters voor de naam van God, de Nederlandse schrijfwijze van deze letters (JHWH) en naam van God zoals Nederlandse orthodoxe joden deze schrijven (G'd).

Vraag aan de kinderen wat ze hier zien. Is het uit te spreken? Vertel dat ze bovenaan de naam van God zien zoals die is geschreven in het Hebreeuws (de taal waarin het Oude Testament oorspronkelijk is geschreven). Met 'Nederlandse' letters staat er dan: JHWH. Dat zijn vier letters achter elkaar, die je niet zomaar uit kunt spreken – en daar is een reden voor. Het Oude Testament is geschreven door de joden (zij noemen het Oude Testament de 'Tenach'). Joden zijn heel voorzichtig met het uitspreken van de naam van God, omdat ze heel veel eerbied en respect hebben voor God. Omdat God anders is dan alles wat mensen kunnen bedenken, moet je voorzichtig zijn om zomaar bij alles Zijn naam te noemen. Voor je het weet, betrek je de naam van God bij iets waar Hij eigenlijk niets mee te maken wil hebben. Nederlandse joden schrijven daarom ook geen 'God' als ze het over Hem hebben, maar 'G'd'. Vraag de kinderen wat ze hiervan vinden. Is het goed om voorzichtig te zijn met het uitspreken van de naam van God?

Leid het volgende deel van de *Verdieping* als volgt in: De naam van God kun je niet zomaar uitspreken, en God is eigenlijk niet in één naam of één beeld te vangen. Toch heeft God heel wat namen gekregen, ook in de Bijbel. Mensen kunnen nu eenmaal niet zonder woorden, als ze elkaar willen vertellen wat God voor hen of voor alle mensen betekent.

Deel pennen en stukjes papier uit. Leg de uitgeknipte kaartjes van werkblad 2.3 op tafel. Zorg dat de kaartjes goed te lezen zijn als je om de tafel heen loopt. Vertel dat sommige van deze namen uit de Bijbel komen en dat sommige van later zijn maar nu ook voor God worden gebruikt. Vraag de kinderen om rond de tafel te lopen en twee namen van God te kiezen die ze zelf mooi of juist vinden. Laat hen die twee namen op hun eigen stukje papier schrijven. Ze mogen één naam zelf bedenken, als ze dat willen. Er liggen immers ook twee lege kaartjes op tafel. Stimuleer de kinderen om een eigen keuze te maken. Vraag tot slot aan enkele kinderen wat zij hebben gekozen en laat hen kort uitleggen waarom.

20 minuten

Verwerking

Leid de *Verwerking* als volgt in: Aan elke naam is een bepaalde betekenis verbonden, ook aan onze namen. Zo komt 'Jan' bijvoorbeeld van de Hebreeuwse naam 'Johannes'. Dat betekent 'God is genadig' (of: 'God heeft aan de mensen gedacht'). Ook aan de namen van God is een bepaalde betekenis verbonden. Mensen hebben hem niet voor niets 'Rots' genoemd, of 'Herder'. Lees dan Psalmen 23 voor, waarin God 'Herder' wordt genoemd.

Deel vervolgens tekenpapier en kleurmateriaal uit. Vraag de kinderen om één van de namen van God uit te beelden op het papier. Dat mogen ze doen met een van beide namen die ze zelf hadden uitgekozen bij de *Verdieping*, maar ze mogen ook een andere naam kiezen van de kaartjes die op tafel liggen.

5 minuten

Afsluiting

Zet de grote kaars weer op tafel (en steek die zo nodig opnieuw aan). Sluit af met het voorlezen van het gebed dat je zelf geschreven hebt (zie *BENODIGDHEDEN*) of het volgende gedicht uit de Jongerenbijbel (NBV). Blaas dan de kaars uit.

Ik zal er zijn voor jou,
zo heeft de HEER gezegd.
Ik zal er zijn voor jou
met vrede en met recht.

Ik zal er zijn voor jou,
een schaduw aan je zij.
Ik zal er zijn voor jou,
Ik ben er altijd bij.

Ik zal er zijn voor jou,
Ik laat je niet alleen.
Ik zal er zijn voor jou,
Mijn licht straalt om je heen.

Tip: print het bovenstaande gedichtje mooi uit en geef het ieder kind mee op een kaartje.

Vraag de kinderen tot slot om werkblad 2.1 mee naar huis te nemen en de vragen onderaan te bespreken met hun ouders of verzorgers.

Bedank de kinderen voor hun aanwezigheid en hun inzet. Tot de volgende keer!

BIJLAGEN

1. Werkblad 2.1 – Dit zijn de namen van God
2. Werkblad 2.2 – De naam van God
3. Werkblad 2.3 – Twaalf namen van God